

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ДАНИЛА ГАЛИЦЬКОГО
Кафедра українознавства**

НАДІЯ ЧЕРКЕС

**КУЛЬТУРА МОВЛЕННЯ ТА ЕТИКЕТ ЛІКАРЯ
ПРАКТИКУМ З ВИБІРКОВОЇ ДИСЦИПЛІНИ
для студентів
галузі знань 22 «Охорона здоров'я»
спеціальності 222 «МЕДИЦИНА»**

ЛЬВІВ 2023

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ДАНИЛА ГАЛИЦЬКОГО
Кафедра українознавства

НАДІЯ ЧЕРКЕС

КУЛЬТУРА МОВЛЕННЯ ТА ЕТИКЕТ ЛІКАРЯ
ПРАКТИКУМ З ВИБІРКОВОЇ ДИСЦИПЛІНИ
для студентів
галузі знань 22 «Охорона здоров'я»
спеціальності 222 «Медицина»

Обговорено та ухвалено на засіданні
методичної комісії кафедри
українознавства (протокол № 1 від 31
серпня 2023 року)

Затверджено профільною методичною
комісією факультету іноземних студентів
(протокол № 1 від 31 серпня 2023 року)

ЛЬВІВ 2023

“Методичні поради” містять короткий опис дисципліни, тематичний план лекцій та практичних занять, невеликий блок творчих завдань та системну серію вправ та завдань для самостійного вирішення та опрацювання студентами, що передбачає: а) широку роботу з інформативними фаховими текстами; б) виконання мовознавчих тренінгів; в) осмислення українських фразеологізмів та афоризмів; г) ознайомчу роботу зі словниками; д) детальну роботу із довідковими джерелами з культури української мови; е) рубрику “Це цікаво!”, яка дає можливість замислитися над привабливими фактами культури мовлення; є) написання рефератів та невеликих за обсягом тематичних повідомлень із використанням кількох наукових чи публіцистичних джерел.

Мета методичних порад — навчити студентів самостійно опрацювати будь-яку тему курсу, сприяти творчому розвитку їхньої думки, дати можливість усім, кому небайдужа культура української мови, поглибити свої філологічні знання і сприяти якісному виконанню фахово-комунікативних обов’язків медичними працівниками, вмінню самостійно перевірити свій рівень володіння нормами культури мовлення.

Для викладачів закладів вищої медичної освіти I та II рівнів акредитації, учителів загальноосвітніх навчальних закладів, студентів медичних факультетів, учнів шкіл та всіх охочих пізнати силу впливу рідного слова, побачити незаперечну красу та вишуканість української мови.

УКЛАДАЧ:

ЧЕРКЕС Надія Дмитрівна

кандидат філологічних наук, доцент кафедри українознавства Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Купчинська Зоряна Олегівна

докторка філологічних наук, професор, завідувач кафедри української мови імені професора Івана Ковалика Львівського національного університету імені Івана Франка

ГОНТАРУК Лариса Володимирівна

кандидат філологічних наук, доцент кафедри загального мовознавства Львівського національного університету імені Івана Франка

МОВІ

Мово моя, ти духовна світлице,
Йшла я до тебе крізь грози віків.
Сонце світає в тобі яснолице,
Жайворон пісню щемливу заплів.

Словом твоїм передзвонює колос —
Щедрий дарунок моєї землі.
Діти й онуки виважують голос
Й силу польоту в орлинім крилі.

Струнами долі озвешся раптово —
Лагідність трепетну серцем збагну;
В ніжності мами — світи колискові:
З осені — в весни, із літа — в зиму.

Чую в тобі поклик древнього роду,
Спрагло співаю цілющий озон.
Ти захищала мене у негоду
Русифікацій, брехні й заборон.

Грізна у гніві, — клекочеш вулканом,
Кривду караєш вогнем блискавиць.
Не колінкуєш німа під парканом,
Й перед чужинцем не падаєш ниць.

Меч многосічний дзвінкого металу
Ти підіймаєш навстріч ворогам.
Я тебе, рідна, не дам на поталу
Зайді-огиді... Повік не віддам.

НАДІЯ ЧЕРКЕС

Тематичний план практичних занять для студентів

№	ТЕМА	Кількість годин
1.	Поняття культури мовлення. Культура в мові і культура мови. Мораль і моральність медичного працівника.	2
2.	Культура усного спілкування медиків: загальні вимоги та жанрово- видові особливості.	2
3	Уважність до чистоти мови — запорука професійної майстерності лікаря. Мовні засоби підсилення комунікативної виразності.	2
4	Лікарський етикет як основа міжособистісної взаємодії. Моделювання діалогів “лікар-лікар”, “лікар-пацієнт” з дотриманням лікарського етикету.	2
5	Основні форми колективного спілкування. Культура ведення фахових засідань у медичних установах. Моделювання мовленнєвої ситуації “Медичний консилиум” з дотриманням лікарського етикету.	2
6	Орфоепія і культура усного мовлення.	2
7	Позавізуальне спілкування: етичні аспекти ведення телефонної розмови та використання мобільних телефонів.	2
8	Особливості культури писемного мовлення лікаря. Виправлення найтиповіших помилок.	2
9	Культура наукового мовлення медика як основа ефективності пошукової діяльності. Культура ведення конференцій, дискусій, дебатів тощо.	2
	РАЗОМ	18

РОЗДІЛ 1. Методичні поради та завдання для практичних занять і творчої роботи студентів

МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ (ЗАГАЛЬНІ ЗАУВАГИ).

Рівень культури мовлення — це рівень опанування тонкощами спілкування у межах свого фаху, рівень володіння професійною мовою, спеціальними термінами, назвами необхідного для роботи обладнання та інструментарію. Тому саме осмислення важливості набуття потрібних мовленнєвих навичок і вмінь здатне допомогти студентові опанувати мову своєї майбутньої професії, вільно використовувати найдоречніші у кожній конкретній ситуації слова та синтаксичні конструкції, влучно добирати лексику свого

профілю і легко й невимушено володіти нею, не допускати власних та вміти вчасно й коректно виправляти помилки колег-співрозмовників. Кожне слово, кожен вираз, кожна фразеологічна чи синтаксична мовленнєва одиниця повинна бути побудована за стилістично-цільовими та лексико-граматичними законами українського слововживання, не допускаючи дисонансу, двозначності чи недомовленості. Відомо, що добре осмислена проблема — це наполовину вирішена проблема. Тому якщо майбутній медик навчиться свідомо й критично ставитися до свого професійного мовлення, правильно оцінювати його, то належний рівень його лінгвістичної грамотності покращить і рівень його майстерності як лікаря. Культура мовлення є безперечно важливим компонентом фахової готовності спеціаліста будь-якої галузі знань. Проте особливою мірою це стосується медичних працівників, оскільки вони щодня безпосередньо спілкуються з людьми під час ретельного виконання своїх службових обов'язків.

За даними сучасних наукових психологічних досліджень від культури професійного мовлення лікаря нерідко залежить успіх лікування і якість проведених медико-профілактичних, діагностичних та лікувальних дій і маніпуляцій. Загалом результат лікування рівносильно залежить як від рівня спеціальних знань медичного працівника, так і від його вміння коректно й виважено спілкуватися з пацієнтом. Вправи і завдання методичного збірника створені з урахуванням окремих структурних компонентів фахово-медичного мовлення: *когнітивного* (знання літературної нормативності), *комунікативного* (використання мовних засобів з певною метою, в конкретних умовах і ситуації спілкування) і *експресивного* (вдале застосування наголосу, тембру, сили голосу, мелодики, темпу, ритмо-динаміки та доречних зупинок і пауз).

Самостійне виконання студентами аудиторних, домашніх та творчо-пошукових завдань дасть можливість оволодіння ними високою культурою усного та писемного професійного мовлення, вдосконалення вже набутих знань та набуття гнучких практичних навичок із бездоганним умінням застосовувати їх у практичній діяльності.

**Тема 1: Поняття культури мовлення. Культура в мові і культура мови. Мораль і моральність медичного працівника.
(2 год.)**

Вправи і завдання для опрацювання.

Завдання 1. Оскільки фразеологізми не перекладаються із однієї мови на іншу, спробуйте підібрати українські фразеологічні одиниці до неправильно “скалькованих” покручів. Уведіть їх у речення. Запишіть ці речення.

Зразок: Ех, життя — копійка! (з рос. Эх, жизнь моя — копейка!) -
Укр.: Життя, як собаці на перелазі, або Живу, як горох при дорозі:
хто не йде, той і скубне.

- Відриватися на повну (з рос. Отрываться на полную) -
- Бути на поганому рахунку у когось (з рос. Быть на плохом счету у кого-либо) -
- Підмочена репутація (з рос. Подмоченная репутация) -
- Зробити міну (з рос. Сделать мину) -
- Дьоргати за шнурки когось (з рос. Дергать за веревки кого-то) -
- Стид не дим — очей не виїсть (з рос. Стыд не дым — глаза не выест) -
- Проти рожна не попреш (з рос. Против рожна не попреш) -
- З великою охотою (з рос. С большой охотой) -
- Ні в зуб ногою (з рос. Ни в зуб ногой) -
- Хто в ліс, хто по дрова (з рос. Кто в лес, кто по дрова) -
- Ні при яких умовах (з рос. Ни при каких обстоятельствах) -

Завдання 2. Поміркуйте над сучасним станом економіки України. Подані нижче словосполучення введіть у речення так, щоб утворився зв'язний текст.

Словосполучення для довідки: вугільна промисловість, поза межею бідності, робоча сила, енергетична могутність, добування чорних і кольорових металів, розвинене машинобудування, виробництво устаткування, харчова промисловість, транспортні засоби, експортні товари, продукція рослинництва, машини та обладнання, харчові продукти, мінеральні добрива.

Завдання 3. Із художньої літератури, газет чи журналів випишіть три уривки, у яких би йшлося про високу духовність українців чи ситуації бездуховності. Усно прокоментуйте свій вибір.

Завдання 4. Подані твердження розподіліть у дві колонки, заповнивши таблицю:

Правильно	Неправильно
...	...

Мовна толерантність населення у час війни є зайвою.

Мовна толерантність населення є одним з вирішальних чинників стабільного суспільства.

Мовна толерантність — це дуже делікатна сфера людського спілкування.

Мовна толерантність формується протягом розмови.

Мовна толерантність формується природнім чином.

Мовна толерантність може легко бути зруйнована економічними чинниками.

Управлінській еліті мовна толерантність не є потрібною.

Перехрещення фінансових інтересів центральної та регіональних еліт створює загрозу мовній толерантності.

Якщо Україна справді бажає ввійти до Євросоюзу, мовні проблеми їй ні до чого.

Якщо Україна дійсно бажає збудувати демократичне суспільство, то аксіомою для неї має бути важливість мовної культури громадян.

Полілінгвізм в Україні є дестабілізацією суспільства.

Полілінгвізм в Україні повинен бути головним.

“Багатомовність” регіонів шкідлива для розвитку держави.

Завдання 5. *Напишіть невелике повідомлення про знайомого вам медичного працівника, використовуючи (де буде доречно) подані нижче словосполучення та сталі вирази.*

Висіти на волосинці, урятувати життя, напружене життя, не шкодувати свого часу, застосовувати всі свої знання, як зазвичай, вияв уваги, полегшення страждань, жити повноцінно.

Завдання 6. *Проаналізуйте текст. Напишіть свій варіант твору на тему “Слово, натхнуте вірою в свою силу, в примат духовного чинника — творить дива” (Дмитро Донцов)*

За Донцовим, Шевченко “вогнем — розпеченим залізом свого слова — прийшов ... гоїти рани анемічної сучасности”, він “...розпанахував гниле серце вогнем свого слова”, “проганяв диявола словом” (Дмитро Донцов). Ця одержима поетова праця лікаря-учителя-езотерика-пророка мала за основу креативне трактування природи слова: а) первинність духового чинника над матеріальним: “Слово, натхнуте вірою в свою силу, в примат

духового чинника — творить дива, і в життю людини і нації. Він це знав, знав, що Вища сила, яку прикликали до себе євангельські хворі, сила незрима, духовна, — лікувала фізичні недуги і душевні, творила дива і в царині фізичній” (Дмитро Донцов); б) національна окремішність через слово у протиставленні *свій-чужий*: “Прийшов час, те слово ожило, пламенем взялось і запалило оселі займанців...”, “лукавим їх словам не треба йняти віри” — звідси одна з основних максим Шевченка: “любови хто не має до рідної країни, — той серцем дід, каліка” (Дмитро Донцов) (І. Фаріон. Концепт „слово” у рецепції Дмитра Донцова // І. Фаріон. Слово – меч духовний. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2012. – С. 18–19).

Завдання 7. *Продовжте текст, міркуючи про мовну толерантність людини і виразність слова медика:*

Слова випромінюють енергію, але щоразу іншу. Це нагадує випромінювання світла зірками. Слово доходить до нас із глибини віків, коли ситуація, що його, слово, покликана, давно вже змінилася, проте сигнал чинний. Саме через Слово ми виходимо за межі себе, прилучаючись до всього свого народу. Через Слово відбувається рух, стремління до ідеалу, що перебуває поза тобою і вище (П. Мовчан. Мова – явище космічне // Твори в трьох томах. Том III. Координати часу: Літературно-критичні статті, публіцистика, есе. – К.: Вид. центр „Просвіта”, 1999. – С. 180)

Завдання 8. *Захисту якої із перерахованих мов національних меншин України не стосуються положення Європейської хартії регіональних мов. Чому?*

Довідка: білоруська, болгарська, гагаузька, грецька, кримськотатарська, молдавська, німецька, румунська, словацька, польська, російська, грузинська, угорська.

Завдання 9. *Підготуйте усне повідомлення на тему: “Актуальність надання російській мові статусу другої державної мови у час воєнного стану”.*

Завдання 10. *Колективна робота в групі. Перша половина групи повинна підібрати якнайбільше епітетів та метафор до визначення “лікар, який вміло користується словом” (позитивна характеристика). Друга половина групи добирає епітети та метафори до визначення “лікар, який погано володіє словом” (негативна характеристика).*

Рекомендована література до теми.

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики: підручник /Ф. С. Бацевич.- К.: Вид. центр “Академія”, 2021. - 344 с.
2. Голубець Михайло. На захист рідної мови й культури мовлення / М. А. Голубець. — Львів: Манускрипт, 2022. - 56 с.
3. Загнітко А. П. Українське ділове мовлення: професійне і непрофесійне спілкування / А. П. Загнітко. - Донецьк: ТОВ ВКФ “БАО”, 2014. - 480 с.
4. Лісовий М. І. Культура професійного мовлення : навч. посіб. для студентів вищ. мед. навч. закл. / М. І. Лісовий. — Вінниця : Нова Книга, 2010. — 176 с.

Тема 2: Культура усного спілкування медиків: загальні вимоги та жанрово- видові особливості. (2 год.)

Вправи і завдання для опрацювання.

Завдання 1. Підкоректуйте подані твердження. Неправильні речення запишіть правильно.

- Зі свідомістю тісно пов'язане уявлення про самосвідомість.
- Сутність самосвідомості можна зрозуміти тільки крізь історичні етапи.
- Самосвідомість ізучає духовне життя і аналізує його ізначальні проявлення.
- Свідомість помага людині устанавлять і управляют взаємовідношення з реальністю.
- Свідомість чоловіка не може быть зведена лиш до лічної форми.
- У суспільній свідомості отражається биття якого-то суспільства на віддільному етапі історичного розвитку.
- Людина, як звісно, має кромі біологічних предпосилок і соціальной природи, а й суто індивідуальні черти.
- Людська дія безусловно пронизана свідомістю, бо остання необходима для реалізації кождоденних планів.
- Мова — це система знаків, за допомогою яких люди спілкуються і пізнають світ.
- Дякуючи номінативній функції мови, людство здійснює процес пізнання.

Завдання 2. *Із газет чи журналів випишіть публіцистичну статтю, у якій розповідається про сучасне суспільно-політичне життя України. Перекажіть її близько до тексту.*

Завдання 3. *Випишіть п'ять крилатих висловів про важливість правильності мови, які належать українським історичним діячам. Прочитайте їх виразно вголос.*

Завдання 4. *До поданих українських слів доберіть іншомовні відповідники.*

Зараження, захворювання, відновлення, байдужість, людяність, свідомість, пристосування, моторний, нікчемний, лякливий, судинний, суперечка, оздоровлювати, вродливий, сухоти, слухний.

Завдання 5. *Узгодьте наведені нижче українські прізвища зі словом клініка (лікарня).*

Зразок: Клініка Яворських.

Перебийніс, Заяць, Майборода, Нетудихата, Вовк, Костецький, Паливода, Круторіг, Кушнір, Непитайло, Біленький, Наливайко, Швець, Глухий, Наддністрянський, Хмельницький, Пелехатий, Дрогобраз, Півень, Цвіркун, Шовкошитний, Кравчук, Романенко, Півторак.

Завдання 6. *Знайдіть і виправте помилки в реченнях. Поясніть їх.*

- Любий хірург зробить названу операцію.
- Цей вірус унічтожає нова сиворотка.
- Для діагностики цієї хвороби долучили самих кращих терапевтів.
- Справка видана Іваненко Івану Івановичеві в тім, що він болів грипом.
- На слідуєчій неділі доктор Ніколаєнко приймати не буде.
- У хворої озноб і крутиться голова.
- Неполучені документи прислано заказним письмом.
- Прививки від корі не зробили іще групі номер дев'ятий.
- Закривайте будь-ласка за собою двері.
- Він має практику в якості дільничого лікаря-педіатра.
- Больний два місяця знаходився в комі.
- У пацієнтки була гостра біль у області серця.
- На адрес клініки поступив грошовий перевод за виїздні

медичинські послуги.

- Цей дедушок більш хворий, як хворий із сусідньої палати.
- Дата вступу хворого діабетом в лікарню вказана в карточці невірно.
- Старайся не причиняти зла.
- Хворі, тихше, заспокоюємся!

Завдання 7. Продовжіть речення. Запишіть їх.

- Тривала імперсько-русифікаторська політика підвищила роль ...
- В Одесі культурна вага української мови завжди була питомою, оскільки основу її носіїв становили вихідці з ...
- Мовна толерантність — це вербальна система загальнолюдських ...
- Сучасна лінгвокультурологія стверджує, що мова, мислення і культура і тісно ...
- За допомогою культури мови потрібно виховувати в собі духовне прагнення до чистоти ...
- Знебарвлення, спрощення, калькування російськомовних одиниць — сумні тенденції неправильного українського ...
- Кожен свідомий українець повинен усвідомлювати, що мова творить ...
- Поневолею можна вважати те суспільство, громадяни якого не володіють власним національним ...
- Політичним інструментом зросійщення України стали численні урядові ...
- Українсько-російський суржик в умовах агресії Росії на українській землі є не діалектним витвором, а ...

Завдання 8. Прочитавши вислів Івана Огієнка про мову, з'ясуйте значення рідної мови у житті суспільства. Запишіть свої міркування.

“Мова є найголовнішим і найміцнішим цементам, що об'єднує етнографічний народ і перетворює його в свідому націю” (Іван Огієнко)

Завдання 9. Вивчіть прислів'я, в яких відображаються народні погляди на культуру мовлення. На тему одного з них (на Ваш вибір) напишіть невелике публіцистичне висловлювання.

- Скажеш — не вернеш, напишеш — не зітреш.
- Краще недоговорити, ніж переговорити.

- Умієш говорити — умій слухати.
- Сказано й на гум, а ти бери на ум.
- Гостре словечко коле сердечко.
- Слово не горобець: вилетить — не спіймаєш.
- Умій вчасно слово вставити і вчасно промовчати.
- Усе, що маєш сказати, — обміркуй!
- Від меча рана гоїться, а від слова — ятриться.
- Як мудра голова, то й слово — не полова.

Рекомендована література до теми.

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики: підручник /Ф. С. Бацевич.- К.: Вид. центр “Академія”, 2021. - 344 с.
2. Голубець Михайло. На захист рідної мови й культури мовлення / М. А. Голубець. — Львів: Манускрипт, 2022. - 56 с.
3. Загнітко А. П. Українське ділове мовлення: професійне і непрофесійне спілкування / А. П. Загнітко. - Донецьк: ТОВ ВКФ “БАО”, 2014. - 480 с.
3. Масенко Я. Мова і суспільство: постколоніальний вимір .- К.: Вид. дім “Києво-Могилянська академія”, 2021.

Тема 3: Уважність до чистоти мови — запорука професійної майстерності лікаря. Мовні засоби підсилення комунікативної виразності. (2 год.)

Вправи і завдання для опрацювання.

Завдання 1 (для парного виконання). Поміркуйте, чи має бути певний імідж у лікаря. Зважте “за” і “проти”. Підготуйте діалог опонентів на тему “Імідж і медична практика”.

Завдання 2. Сформулюйте і запишіть відомі вам правила мовного комунікування медиків.

Завдання 3. Виготовте кольоровий плакат для медичної клініки “Увага — мова!” (як потрібно чи не потрібно говорити лікареві з пацієнтом). Можна використовувати матеріали Івана Огієнка щодо рідномовних обов’язків.

Завдання 4. (для дискусії в групі). “Чи повинен бути корпоративний імідж у медичної установи: певної лікарні,

поліклініки, відділення тощо?”. Підготуйтеся до дискусії в групі. На занятті озвучте свої позиції, спираючись на попередньо підготовлені приклади.

Завдання 5. (для роботи в групі). Придумайте казку, яка починається словами “Жив-був собі один Лікар”. Кожен наступний студент говорить ще лише одне речення, яке повинно продовжити попереднє за змістом.

ЦІКАВО!

ДЕ СТАВИТИ КОМУ?

Вправа з граматики для лікаря: Хворого вилікувати не можна залікувати.

Рекомендована література до теми.

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики: підручник /Ф. С. Бацевич.- К.: Вид. центр “Академія”, 2021. - 344 с.
2. Голубець Михайло. На захист рідної мови й культури мовлення / М. А. Голубець. — Львів: Манускрипт, 2022. - 56 с.
3. Загнітко А. П. Українське ділове мовлення: професійне і непрофесійне спілкування / А. П. Загнітко. - Донецьк: ТОВ ВКФ “БАО”, 2014. - 480 с.
4. Лісовий М. І. Культура професійного мовлення. - Вінниця, 2010.

**Тема 4: Лікарський етикет як основа міжособистісної взаємодії. Моделювання діалогів “лікар-лікар”, “лікар-пацієнт” з дотриманням лікарського етикету.
(2 год.)**

Вправи і завдання для опрацювання.

Завдання 1. На основі уривка листа Василя Стуса та аналізу поетового “виднокола індивідуального життєіснування” оцініть мовне “я” усного спілкування лікаря.

“Мовне “я” — це фіксоване для соціальних потреб видноколо життєіснування, форма цього життєіснування, явище, перевернуте і явлене на соціальний екран, на його потребу; тобто, мовне “я” — це вже подвоєна форма, форма форми (опускаю інші чинники, пов’язані з системними особливостями). І через це мовне “я” не є тотожним видноколові індивідуального життєіснування. Воно не стільки виявляє його, скільки приховує за виробленими шибками поглядів, фільтрується через них, виявляючись лише в тій мірі, в якій дається ситові...” (В. Стус. Листи до сина. - Івано-Франківськ: Лілея-НВ.- 2022. - С.100)

Завдання 2. За доступними вам довідковими та лексикографічними джерелами з’ясуйте значення наповнення першої частини складних слів “**мезо**”. Наведіть приклади таких слів і введіть їх у речення.

ЦІКАВО!

1887 року польський лікар-офтальмолог Людвіг Заменгоф створив міжнародну мову для полегшеного спілкування між представниками різних народів. В основі цієї мови лише 900 загальноживаних латиномовних коренів і 16 правил. Заменгоф не став афішувати своє авторство і випустив підручник під псевдонімом “Доктор Есперанто”. Нова мова дістала назву **есперанто** (той, що має надію).

Завдання 3. Древні мудреці виявляли свої думки за допомогою

образів. Наприклад, Сонце означало Істину; Змій, звитий у кільце, — вічність; Небо — висоту... Підберіть не менше 10 образів для позначення а) мови; б) лікаря; в) мудрості.

Завдання 4. Доберіть по 6 пар слів, у яких словорозрізнявальну функцію виконує а) голосний звук (наприклад, син-сон); б) приголосний звук (наприклад, гриб-грип, рад-р'ад).

Завдання 5. Колективна вправа для групи. Половина групи утворює іменники з позитивно-оцінним суфіксом, друга половина — з негативно-оцінним суфіксом. Одразу студенти кожної підгрупи придумують речення з новоствореними словами.

рученьки: Рученьки мамині втомилися.

Взірець: руки/

\ *ручища: Ручища загребуці хапають все, що можуть.*

Слова для роботи: очі, сніг, дім, хлопець, баба, зима, вітер, гриб, вовк, дуб, бджола, віз, човен, бій.

Рекомендована література до теми.

1. В. Стус. Листи до сина. - Івано-Франківськ: Лілея-НВ.- 2022. - С.100
2. Лісовий М. І. Культура професійного мовлення. - Вінниця, 2010.
3. Масенко Я. Мова і суспільство: постколоніальний вимір .- К.: Вид. дім "Києво-Могилянська академія", 2021.
4. Шевчук С. В. Ділове мовлення. - К., 2019.

Тема 5: Основні форми колективного спілкування.

Культура ведення фахових засідань у медичних установах.

Моделювання мовленнєвої ситуації "Медичний консиліум"

з дотриманням лікарського етикету.

(2 год.)

Вправи і завдання для опрацювання.

Завдання 1. Випишіть із художньої літератури чи публіцистичних творів приклади, де слова-омоніми біль-біль є

чоловічого і жіночого роду. Розкрийте значення кожного з них.

Завдання 2. Прочитайте вірш Богдана-Ігоря Антонича “Літній вечір”. Визначте засоби підсилення звукової виразності, використані поетом. Назвіть їх. Правильно і виразно вимовляйте всі слова.

Від спеки місто важко дише,
Й чоло його шорстке й червоне
Під віялом нічної тиші
Поволі стигне і холоне.

Тремке натхнення віддзвеніло,
Застигло в мудрій вірша брилі.
Твоє чи не твоє це діло,
ти сам збагнути вже не в силі.

Крізь гамір дня незмінне “завжди”.
Заснеш, заснеш без зір, поете,
Життя на звуки розмінявши,
Мов золото в дрібні монети.

Завдання 3. Випишіть з художньої літератури приклад алітерації (літер с, ж, л, р, т, н, г чи будь-якої іншої), наприклад, “Журилась журно пара журавлів” (Н. Черкес). Придумайте і запишіть власне речення з алітерацією.

Завдання 4. Випишіть з фольклору чи художньої літератури приклад асонансу, наприклад: “Ого-го!” - гоготіли голосно горді гуси на вигоні (Н. Черкес). Придумайте і запишіть власне речення з асонансом.

ЦІКАВО!

Репресії проти літери “ї”

У зв'язку з відсутністю літери “ї” у російському алфавіті офіційна “Москва” заперечувала навіть думку про її існування в часи Київської Русі. Проте літеру “ї” активно використовували різні писці княжої доби Русі-України, про що свідчить текст “Остромирового Євангелія” (1056-1057 р.р.)

Завдання 5. *Як ви розумієте думку Бориса Антоненка-Давидовича про те, що “мова — це щось далеко більше за механічний зв'язок між людьми, це — відбиток свідомості людини, це — прояв її”. Оформіть свої міркування у невеликий твір-роздум.*

Рекомендована література до теми.

1. Заболотний О. Мовознавчі турніри / О. В. Заболотний// Дивослово, 2003. - № 4. - С.61-68.
2. Ткач М. Звідки родом літера “ї” /М. Ткач // Дивослово, 2012. - № 11. - С.18.
3. Масенко Л. Мова і суспільство: Постколоніальний вимір. - К.: Видав. Дім “Києво-Могилянська академія”. 2021. - 163 с.

Тема 6: Орфоепія і культура усного мовлення. (2 год.)

Вправи і завдання для опрацювання.

Завдання 1. *Заповніть таблицю-схему “Інтерактивне спілкування”.*

Принципи інтерактивного спілкування	Приклади з уявної (реальної) медичної установи
1. Принцип активності.	
2. Принцип експерименту.	

3. Принцип зворотного зв'язку.	
4. Принцип рівності поглядів.	
5. Принцип довіри.	

Завдання 2. *Випишіть з художнього тексту уривок колективного спілкування. Визначте, які елементи (принципи) інтерактивної комунікації ви помітили. Обґрунтуйте кожну позицію.*

Завдання 3 (колективне — для 3-4 студентів). *Узявши за тему обране самостійно українське прислів'я, складіть інтерактивну бесіду з дотриманням принципів інтерактивного спілкування.*

Завдання 4. *Укладіть інтерактивний діалог на тему, окреслену у вислові Т. Г. Шевченка “Ну що б, здавалося, слова? Слова та голос — більш нічого. А серце б'ється, ожива, як їх почує...”*

Завдання 5. *Складіть інтерактивну дискусію медичного тематичного напрямку, використовуючи подані нижче слова та словосполучки.*

Довідка: вельми вдячний, розпочати, дуже перепрошую, згідно рішення, відповідно до ситуації, проаналізували, за результатами аналізів, виконання обов'язку, лікарі-інтерни, (не) ігнорувати точку зору, (не) прислухатися до порад, опановані навички, позбутися амбіцій.

Рекомендована література до теми.

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики: підручник /Ф. С. Бацевич.- К.: Вид. центр “Академія”, 2021. - 344 с.
2. Загнітко А. П. Українське ділове мовлення: професійне і непрофесійне спілкування / А. П. Загнітко. - Донецьк: ТОВ ВКФ “БАО”, 2014. - 480 с.
3. Лісовий М. І. Культура професійного мовлення / М. І. Лісовий. — Вінниця : Вид-во ВМУ, 2010. — 298 с.

**Тема7: Позавізуальне спілкування: етичні аспекти ведення телефонної розмови та використання мобільних телефонів.
(2 год.)**

Вправи і завдання для опрацювання.

Завдання 1. Прочитайте уважно уривок вірша Христини Стефанчук “І про Україну”. Напишіть роздум на тему “Моя Україна в воєнному 2022-му році”, використовуючи якомога більше прикметників.

“... Змінилася я, змінилась моя мова -
Ласкава, сонячна і диво-калинова.
Держава моя — Україна,
Колись радянська, змучена, зміліла...
А зараз — вільна, сильна, неповторна,
Єдина і соборна”.

Завдання 2 (колективне для усієї групи). Створіть оповідання-ланцюжок, додаючи кожен по новому (одному) реченню, щоб вийшов зв'язний текст на тему “Найталановитіший лікар”, використовуючи велику кількість дієслів.

Завдання 3. Напишіть три пари речень, у яких поєднайте такі абстрактні іменники (на Ваш вибір):

любов — ненависть
вибухи — затишшя
радість — смуток
перемога — поразка
добро — зло
війна — мир
захід — схід
вірність — зрадливість
веселість — гнів
друг — ворог
шляхетність — негідність
хоробрість — боягузтво
смиренність — гордовитість

Завдання 4. Знайдіть “зайве” слово за приналежністю до однієї й тієї ж частини мови. Числівники введіть у зв'язний текст на будь-яку тему, обрану Вами самостійно.

Єдиний, перший, утричі, п'ять, шестирічний, стоквартирний, подвійний, троє, двічі, половина, п'ятнадцять, сто, сотня, двадцять

два, сімнадцятиденний.

Завдання 5. *Опишіть свого друга (подругу), коханого (кохану), сусіда (сусідку), родича (родичку), вживаючи щонайбільше різних займенників.*

Взірець:

Хто вона? Аби хто, дехто, ні, вже хтось.

Чия? Моя, деяка, жодна, інша... Лише така. Своя.

Ніхто й ніщо нас не зламає.

Її душа - це небо безкрає.

Будь-що віддам за її щастя,

Бо вона перша і найкраща.

Я.Сенчук

Рекомендована література до теми.

1. Бацевич Ф. С. Словник термінів міжкультурної комунікації /Ф. С. Бацевич.- К.: Довіра, 2007. - 207 с.
2. Голод Р. Б. Українська мова (за професійним спрямуванням): навч. посібник / Р. Б. Голод, О. М. Мельничук, Л. І. Сілевич. - Івано-Франківськ: Вид-во Івано-Франківського нац. мед. університету, 2013, - 212 с.
3. Лісовий М. І. Культура професійного мовлення / М. І. Лісовий. — Вінниця : Вид-во ВМУ, 2010. — 298 с.

Тема 8: Особливості культури писемного мовлення лікаря.

Виправлення найтиповіших помилок.

(2 год.)

Вправи і завдання для опрацювання.

Завдання 1. *Напишіть власне резюме для заміщення вакантної посади лікаря-травматолога Львівської обласної клінічної лікарні, дотримуючись норм культури мовлення.*

Завдання 2. *Напишіть виробничу характеристику лікаря загальної практики Львівської міської лікарні швидкої допомоги з дотриманням усіх необхідних реквізитів.*

Завдання 3. Напишіть термінову телефонограму в обласне управління охорони здоров'я щодо стану вакцинації від COVIDу у Львівській області.

ЦІКАВО!

Кажуть, що у Піфагора на каблучці був викарбуваний символічний девіз: Нетривала невдача ліпша за нетривалий успіх!

Завдання 4. Напишіть доповідну записку про необхідність отримання плівки для рентгенологічних обстежень пацієнтів.

Завдання 5. Напишіть офіційне доручення адміністрації лікувальної установи завідувачеві відділення інтенсивної терапії для отримання 2-х апаратів штучної вентиляції легень.

Завдання 6. Укладіть письмовий “Контракт” між лікарем-інтерном та Госпіталем ветеранів війни із зазначенням усіх структурних елементів цього документа (1. загальні положення; 2) обов’язки сторін; 3) умови праці і час роботи; 4) оплата праці; 5) відповідальність сторін; 4) термін дії контракту).

Рекомендована література до теми.

1. Бацевич Ф. С. Словник термінів міжкультурної комунікації /Ф. С. Бацевич.- К.: Довіра, 2007. - 207 с.
2. Голод Р. Б. Українська мова (за професійним спрямуванням): навч. посібник / Р. Б. Голод, О. М. Мельничук, Л. І. Сілевич. - Івано-Франківськ: Вид-во Івано-Франківського нац. мед. університету, 2013, - 212 с.
3. Шевчук С. В. Українська мова за професійним спрямуванням: підручник за програмою МОН України /С. В. Шевчук, І. В. Клименко. - 4-те вид. - К.: Алерта. 2014. - 696 с.
4. Нормативно-директивні документи МОЗ України [Електронний

**Тема 9: Культура наукового мовлення медика
як основа ефективності пошукової діяльності.
Культура ведення конференцій, дискусій, дебатів тощо.
(2 год.)**

Вправи і завдання для опрацювання.

Завдання 1. *Напишіть невелике повідомлення на тему “Запозичені слова у професійному мовленні медика” (на прикладі наукової мови медичних працівників),*

Завдання 2. *Підберіть самостійно 3 тексти, пов’язані з вашою майбутньою професією, які належать до різних підстилів наукового стилю.*

Завдання 3. *Прочитайте науковий текст. Дайте йому заголовок. Визначте, до якого підстилю наукового стилю він належить.*

Медицина стародавніх греків бере свій початок з глибини віків. На розвиток її, безсумнівно, мали вплив Єгипет та країни Месопотамії.

Незважаючи на цей вплив, грецька медицина розвивалася своїм шляхом і досягла в теорії і практиці вищого рівня, ніж у всіх інших стародавніх народів світу. Це пояснюється, звичайно, не національними особливостями греків або особливостями грецького генія, а передусім сприятливими соціально-економічними умовами життя тогочасних греків. Вони були розселені на порізаних морем берегах Південної Європи та численних островах із здоровим кліматом, що сприяло розквітові мореплавства і торгівлі, і об’єднані в невеликі республіки, які не знали жорстокої деспотії монархізму, гніту, скутості думки релігією, могутніх каст жерців. Усі ці сприятливі обставини зумовили розвиток у цього народу за тих часів усіх галузей мистецтва і науки, зокрема й медицини...

Найстародавнішими літературними творами, звідки ми черпаємо відомості про медицину античних греків, є поеми «Іліада» і «Одіссея». З цих поем ми дізнаємося, що за часів Троянської війни (XII ст. до н. е.) в грецьких військах були лікарі, які користувалися

великою пошаною (Верхратський С. А. Історія медицини: навч. посіб. /С. А. Верхратський.- К.: Здоров'я, 2022.- 30 с.)

Завдання 4. Прочитайте конспект наукової статті. З'ясуйте, які ознаки наукового тексту він містить.

УДК 614.253:378.147

ЕТИКА І ДЕОНТОЛОГІЯ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ СТУДЕНТА-МЕДИКА

С. І. Корнага, О. В. Денефіль, З. П. Мандзій

ДВНЗ “Тернопільській державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України”.

Стаття присвячена питанням етики та деонтології в процесі навчання в медичному вузі. Особлива увага звертається на питання спілкування пацієнта і майбутнього лікаря, удосконалення його професійної майстерності, оскільки в руки медиків віддається найдорожче – життя і здоров'я людини.

Вступ. Медичні працівники зобов'язані знати і постійно дотримуватися правових і моральних норм, які забезпечують професійну бездоганність у роботі, її етико-деонтологічну спрямованість.

Гарний медик-фахівець — це людина, яка не тільки отримала ґрунтовну спеціальну підготовку, а й уміє застосовувати свої знання в інтересах хворого, тобто дотримується норм медичної деонтології. Йдеться не просто про належну поведінку медичного персоналу, а про недопущення шкідливих наслідків неповноцінної діяльності медичного працівника.

Основна частина. Формування етико-деонтологічних принципів і світогляду майбутнього лікаря та основ його професійних знань, по суті, починається ще з моменту вступу в медичний вищий навчальний заклад. Випускними ж іспитами лише формально завершується академічний етап першочергового накопичення та систематизації знань і починається безперервний, протягом усього життя, етап вдосконалення і спеціалізації професійної майстерності.

На практичних і семінарських заняттях, особливо на першому курсі, втілення в навчальний процес принципів медичної етики й деонтології пов'язано з деякими труднощами. Проте вони є цілком здоланими, якщо зовнішнє оформлення навчальних кімнат, наочні засоби сприяють формуванню поняття про місце лікаря в суспільстві, про його професійний обов'язок і поєднуються з вимогою постійного дотримання високих принципів етики взаємин викладача й студентів та студентів між собою.

Висновки. Високі принципи моралі лікаря, постійна готовність прийти на допомогу хворому, діяльне милосердя та доброта, високий професіоналізм і відповідальність за свою роботу, безкорисливість, прагнення постійно удосконалювати свій професійний і загальнокультурний рівень вирізняють переконаного й справжнього лікаря, майстра справи від “ремісника”, який випадково став лікарем.

ЦІКАВО!

Українське слово “кабачок” це зменшувальна форма від тюркського слова “кабак”, що означає “пляшка”. Тюркські народи вирощували кабачки для того, щоб, висушивши їх, використовувати для зберігання й перевезення води.

В.

Федоренко

Завдання 6. *Законспекуйте один параграф підручника з гістології (нормальної анатомії, біохімії...). Поясніть, до якого стилю чи підстилю він належить.*

Рекомендована література до теми.

1. Бабич Н. Д. Культура фахового мовлення: навчальний посібник / Н. Д. Бабич, К. Ф. Герман, М. В. Скаб та ін.; [ред. Н. Д. Бабич]. - Чернівці : Книги - ХХІ, 2022. - 528 с.
2. Голод Р. Б. Українська мова (за професійним спрямуванням): навч. посібник / Р. Б. Голод, О. М. Мельничук, А. І. Сілевич. - Івано-Франківськ: Вид-во Івано-Франківського нац. мед. університету, 2013, - 212 с.
3. Шевчук С. В. Українське ділове мовлення. Навчальний посібник. - 9-те вид., випр. і допов./С. В. Шевчук. - К.: Алерта, 2018. - 301 с.
4. Бирик, С. П. Словник іншомовних слів. Тлумачення, словотворення та слововживання : близько 35000 слів і словосполучень / С. П. Бирик, Г. М. Сюта; за ред. С. Я. Єрмоленко.

РОЗДІЛ 2. Загальна тематика пропонованих рефератів.

1. Місце української мови серед інших мов світу.
2. Мова української діаспори.
3. Походження письма.
4. Топоніми мого краю.
5. Прізвища і прізвиська мого села (міста, вулиці, оточення).
6. Гідроніми мого регіону. Їх історія і походження.
7. Культура мови в наш час.
8. Культура мови сучасного студента.
9. Функції мови в наш час.
10. Бездоганна мова – це реальність чи мрія?
11. Значення рідного слова.
12. Художнє слово і його значення для мовної культури людини.
13. Мова як ідентифікатор національної сутності.
14. Музика і поезика української мови.
16. Дитяча мова — яскрава сторінка мовленнєвої діяльності людини.
17. Багатобарв'я метафоричного слова.
18. Проблема походження української мови.
19. Мова — історична пам'ять народу.
20. Значення мови для інтелектуальної діяльності людини.
21. “Як парость виноградної лози, плекайте мову” (М. Рильський).
22. Чи шкідливий "суржик"?
23. Мова — активний засіб формування свідомості.
24. Мова – активний засіб формування свідомості.
25. Значення мовної освіченості для людського суспільства.
26. Багатство української мови — елемент розквіту української нації.
27. Стилiстичне рiзнобарв'я української лiтературної мови.
28. "Бо то не просто мова — звуки..." П.Тичина.
29. Фонетичне багатство української мови.
30. Мовні помилки сучасної реклами.
31. Офіційно-діловий стиль і його значення для мови ділової людини.
32. Мовна культура сучасного студента.
33. Народні та офіційні назви хвороб та їх значення для мовної етики сучасного лікаря.
34. Історія розвитку української термінології.
35. Фразеологія як засіб вияву мовного багатства.

36. Фразеологічні богословізми і їх дидактичне значення.
37. Семантичне багатство слова — візитна картка української мови.
38. Слова-обереги в українській мові.
39. Історична лексика як фактор ідентифікації українців.
40. Деонтологія та культурна комунікація лікаря.
41. Лінгвокраєзнавчий мовний матеріал і його значення для українського самоусвідомлення.
42. Що втрачає людина, яка не вміє грамотно висловити свою думку?
43. Чому ріже слух неправильне слово?
44. Запозичення чи елементи суржика? – окреслення проблеми.
45. Мова і свідомість.
46. Українські терміни і їх використання.
47. Терміни і їх місце у професійному мовленні медиків.
48. Етнолінгвістичні основи родинних традицій українців.
49. Мовна культура сучасного медичного працівника.
50. Активний словник освіченої людини.
51. Дистанційний спосіб навчання мови: добре чи зле?
52. Мовний етикет сучасного лікаря.
53. Українська мова як естетичний чинник професійної діяльності.
54. Пасивний склад української лексики. Вміння ним володіти.
55. Справочинство в Україні.
56. Українські лікарі-поети.
57. Культура мови і культура в мові.
58. Значення мови для розкриття творчого потенціалу людини (медика).
59. Багатство і бідність словника людини.
60. “Слово рідне, мово рідна, хто вас забуває...” (С. Воробкевич)
61. Медицина і “гуманістична” етика.
62. Імідж: загальнолюдське поняття і обличчя лікаря.
63. “Бо то не просто мова, звуки” (П. Тичина).
64. Керівник лікувальної установи і його поведінка (плюси і мінуси).
65. Невербальні засоби комунікації у практиці лікаря.
66. Міжкультурна комунікація: проблеми і перспективи.
67. Лексичне значення слова.
68. Переносне значення слова і його значення для комунікативної виразності.
69. Полісемія як вияв мовного багатства.
70. Синоніми української мови як показник її розвитку.
71. Омоніми, різноманітність їх використання.
72. Паронімія як лексичне явище.
73. Джерела фразеологізмів.
74. Медична фразеологія як засіб збагачення мови лікарів.
75. Медична термінологія. Перспективи використання,

вдосконалення і розвитку.

76. Запозичення як засіб поповнення медичної термінології.
77. Інтернет як засіб оволодіння глибинами мови.
78. Інтернет і набуття мовної компетентності.
79. Епоніми як засіб утворення нової медичної термінології.
80. Національні особливості мовленнєвого етикету українців.

РОЗДІЛ 3. Бібліографія.

1. Основні джерела

1. Антоненко-Давидович Б. Як ми говоримо / Б. Д. Антоненко-Давидович. - К.: Либідь, 2021. - 284 с.
2. Бабич Н. Д. Основи культури мовлення / Н. Д. Бабич. - Львів: Світ, 2021.- 232 с.
3. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики: підручник /Ф. С. Бацевич.- К.: Вид. центр “Академія”, 2021. - 344 с.
4. Береза Тарас. Скажи мені українською /Т. Береза. - Львів: П.п. Вид-во “Апріорі”, 2019. - 456 с.
5. Богдан С. К. Мовний етикет українців. Традиції і сучасність /С. К. Богдан.- К.: Рідна мова, 2018. - 264 с.
6. Вознюк Г. А., Булик-Верхола С. З., Василюшин І. П., Гнатюк М. В. Ментинська І. Б., Шмілик І. Д. Навчальний посібник-практикум /Г. А. Вознюк та ін. - Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2020. - 324 с.
7. Голубець Михайло. На захист рідної мови й культури мовлення / М. А. Голубець — Львів: Манускрипт, 2022. - 56 с.
8. Дзюба Іван. Національна культура як чинник майбуття України // Дзюба Іван. Починаємо з поваги до себе : Статті, доповіді / І.М.Дзюба. - К.: Просвіта, 2022. - 700 с.
9. Дончик В. “Антиукраїнці” в Україні / Про мову, історію літератури та політику //Літературна Україна .- 2006 .- № 11 (23 березня) .- С.3
10. Дочинець М. Вічник. Сповідь на перевалі духу / М. І. Дочинець .- Мукачево: Карпатська вежа, 2012. - 284 с.
11. Заболотний О. Мовознавчі турніри / О. В. Заболотний// Дивослово, 2013 . - № 4. - С.61-68.
12. Захарків О. Мова і національна гідність //О. Т. Захарків. Педагогічна думка .- 2019. - № 1 .- с. 3-8.
13. Золотухін Г. О., Литвиненко Н. П., Місник Н. В. Фахова мова медика: Підручник. — К.: Здоров'я, 2022 — 392 с.
14. Іванишин В., Радевич-Виницький Я. Мова і нація: тези про місце і роль мови в національному відродженні України / В.

- Іванишин, Я. Радевич-Винницький. – Вид. 6-те, допов. – Дрогобич: Відродження, 2014. – 217 с.
15. Караванський С. Пошук українського слова, або боротьба за своє національне “Я” /С. Й. Караванський. - К.: Вид. центр “Академія”, 2019. - 240 с.
16. Ковалевська Т. Ю. Емпатичні конструкти впливових контекстів // Вісник Черкаського університету. Серія : Філологічні науки. Вип. 24.- Черкаси : ЧДУ, 2019.- С. 120-126.
17. Коваль А. П. Культура ділового мовлення /А. П. Коваль .- К.: Вища школа, 2019. - 287 с.
18. Коваль А. П. Спочатку було Слово /А. П. Коваль .- К.: Либідь, 2019. - 312 с.
19. Лизанчук В. “Медоточивими устами цілуються і часу ждуть...” // Дзвін, - 2021. - № 4. - С. 98-105.
20. Лісовий М. І. Культура професійного мовлення : навч. посіб. для студентів вищ. мед. навч. закл. / М. І. Лісовий. — Вінниця : Нова Книга, 2010. — 176 с.
21. Малахов В. А. Етика. Курс лекцій. Навчальний посібник для студентів вищих навч. закладів. 3-тє вид./ В. А. Малахов .- К.: Либідь, 2019. - 301 с.
22. Масенко Лариса. Суржик: між мовою і язиком / Л. Т. Масенко .- К.: Вид. дім “Києво-Могилянська академія”, 2022. - 135 с.
23. Мацюк З., Станкевич Н. Українська мова професійного спілкування / З. О. Мацюк, Н. В. Станкевич.- К.: Каравела, 2007. - 352 с.
24. Микитюк Оксана. Культура мовлення: особливості, завдання, цікавинки. Навчальний посібник / О. Р. Микитюк .- Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2014 .- 236 с.
25. Мовчан Павло. Мова — явище космічне // Твори в трьох томах. Том Ш. Координатори часу: Літературно-критичні статті, публіцистика, есе / П. М. Мовчан.- К.: Вид. Центр “Просвіта”, 1999 .- С. 152-186.
26. Огієнко І. Наука про рідномовні обов'язки // Іван Огієнко (незабутні імена української науки). Тези доп. Всеукр. наук. конференції, присвяченої 110-річчю від дня народження професора Івана Огієнка (26-27 травня 1992). Част. 1. - Львів: Вид-во ЛНУ ім. Івана Франка. — С. 4-16.
27. Пентиліук М. І. Культура мови і стилістика / Пентиліук М. І. - К.: Вежа, 2021. - 240 с.
28. Пономарів О. Культура слова: мовностилістичні поради / О. Д. Пономарів. - К.: Либідь, 1999.- 240 с.
29. Радевич-Винницький Я. Етикет і культура спілкування / Я. К. Радевич-Винницький. - Львів: Сполом, 2019. - 224 с.
30. Селігей П. Науковець і його мова / П. О. Селігей// Українська

мова. - 2012. - № 4. - С. 23.

31. Томан Іржі. Мистецтво говорити / Іржі Томан: переклад з чеської В. І. Романця. - 2-е видання. - К.: Політвидав України, 2019.- 293 с.

32. Фаріон І. Мовна норма: знищення, пошук, віднова (культура мовлення публічних людей)/ І. Д. Фаріон. - Івано-Франківськ: Місто Н.В., 2019. - 328 с.

33. Фаріон І. Слово — меч духовний .- Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2012 .- 32 с.

34. Шевчук С. В. Українське ділове мовлення: Навчальний посібник. - 9-те вид., випр. і допов./С. В. Шевчук. - К.: Алерта, 2018. - 301 с.

35. Шутак А. Б. Культура усного спілкування медичного працівника: навчальний посібник / А. Б. Шутак, Г. В. Навчук. – Чернівці : Видавництво БДМУ, 2014. – С 6-45.

П. Допоміжні джерела

1. Бас-Кононенко О. В. Українська мова. Теорія, завдання, тести : [навч. посібник] / О. В. Бас-Кононенко, А. П. Гнатюк. – К.: Знання, 2014. – 405 с.

2. Белебеха І. О. Національна Україна / І. О. Белебеха. - Харків, 2010. - 382 с.

3. Береза Т. Скажи мені українською / Т. Береза. - Львів: Априорі, 2010. - 458 с.

4. Голубець М. А. Русифікація — люмпенізація — вульгаризація / М. А. Голубець — К.: Вища школа, 2019 .- 319 с.

5. Гринчишин Д., Капелюшний А., Сербенська О., Терлак З. Словник-довідник з культури української мови / Д. Г. Гринчишин, А. О. Капелюшний та ін. - Львів: Фенікс, 1996. - 368 с.

6. Жайворонок В. В. Знаки української етнокультури: словник-довідник / В. В. Жайворонок. - К.: Довіра, 2006 .- 703 с.

7. Каганець І. Арійський стандарт: українська ідея великого переходу/ І. В. Каганець — К.: А.С.К., 2021.- С73-74.

8. Коваль А. П. Ділове спілкування / А. П. Коваль.- К.: Либідь, 1992.- 280 с.

9. Козаченко Г. В. Українська мова за професійним спрямуванням: [навч. посібник] / Г. В. Козаченко. – К.: ВСВ «Медицина», 2013. – 336 с.

10. Курило, Олена. Уваги до сучасної української літературної мови /О. Курило. – 2-е вид. – К.: Видавництво Соломії Павличко "Основи", 2008. – 303 с.

11. Левченко О. П. Науковий стиль: культура мовлення: [навчальний посібник] / О. П. Левченко. – Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2012. – 204 с.

12. Лисенко Н. О. Культура наукової мови: [навчальний посібник] / Н. О. Лисенко, Н. В. Піддубна, О. О. Тележкіна. – Х.: Тім Пабліш Груп, 2015. – 224 с.
13. Микитюк О. Р. Сучасна українська мова: самобутність, система, норма : [навч. посібник] / О. Р. Микитюк. – 2-ге вид., доповн. – Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2012. – 440 с.
14. Пономарів О. Д. Українське слово для всіх і для кожного / О. Д. Пономарів. – К.: Либідь, 2013. – 360 с.
15. Рильський М. Т. Словник і питання мовної культури /М. Т. Рильський // Збір. творів: У 20 т. - К.: Наук. думка, 1983. - Т. 18. - С. 348.
16. Тетарчук І. В. Українська мова за професійним спрямуванням: [навчальний посібник для підготовки до іспитів] / І. В. Тетарчук, Т. Є. Дяків. – К. : «Центр учбової літератури», 2014. – 186 с.
17. Федик О. Мова як духовний адекват світу (дійсності) / О. С. Федик. - Львів: Місіонер, 2019. - С. 282.
18. Шутак А. Б. Культура професійного спілкування: контрольні вправи і тестові завдання : [навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів I – IV рівнів акредитації] / А. Б. Шутак, А. В. Ткач, Г. В. Навчук. – Чернівці : Видавництво БДМУ, 2012. – 182 с.
19. Ющук І. Рідна мова й інтелект / І. П. Ющук // Дивослово. - 2013. - № 10. — С. 10.

Ш. Довідкові джерела

1. Орфографічний словник українських медичних термінів /Л. І. Петрух, І. М. Головка, О. Я. Томашевська.- Львів: Вид. спілка “Словник”, 2003. - 474 с.
2. Словник української мови в 11-ти томах/ Заг. ред. акад. І. К. Білодіда. - Т.1- X1. - К.: Наукова думка, 1970-1980.
3. Новий англо-український українсько-англійський медичний словник .- К.:Арій, 2020.- 480 с.
4. Литвиненко Н П., Місник Н. В. Тлумачний словник медичних термінів: російською, латинською та українською мовами: для лікарів, науковців, студентів медичних навчальних закладів. - Львів: Вид-во “Перун”, 2018. - 848 с.
5. Словник медичної термінології //УАН: Інститут мовознавства. - К.: Наук. думка, 2006. - 113 с.

1У. Інформаційні ресурси

1. Державна мова – мова професійного спілкування [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://stud24.ru/>.

2. Державна мова – мова професійного спілкування [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.studopedia.info/>.
3. Культура писемного ділового мовлення [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.linguistika.com.ua>.
4. Луковенко Т. Явище паронімії в українській мові [Електронний ресурс] / Т. Луковенко. – Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/15353/1/27-123-126.pdf>.
5. Мова професійного спілкування як функціональний різновид української літературної мови. Українська медична термінологія в професійному спілкуванні. Лексико-стилістичні норми. Словники у професійному спілкуванні. Типи словників. Роль словників у підвищенні мовної культури [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://intranet.tdmu.edu.ua/>.
6. Нормативно-директивні документи МОЗ України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mozdocs.kiev.ua/?nav=8>.
7. Трач-Росоловська С. В. Недоліки в оформленні та веденні медичних карт стаціонарного та амбулаторного хворого та їх значення для судово-медичної практики [Електронний ресурс] / С. В. Трач-Росоловська // Шпитальна хірургія. – 2013. – №4. – С. 99-102. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/shpkhir_2013_4_28.pdf.
8. Туровська Л. В. Термінологія і мова спеціального призначення: зони перетину [Електронний ресурс] / Л. В. Туровська. – Режим доступу: http://term_in.org/goods/15-1-1-1/category/id110/